

FINANSĒJUMA AVOTS: LATVIJAS VIDES AIZSARDZĪBAS FONDS. VALSTS BUDŽETA PROGRAMMA 21.00.00 "VIDES AIZSARDZĪBAS FONDS UN IEMAKSAS STARPTAUTISKAJĀS ORGANIZĀCIJĀS", APAKSPROGRAMMA 21.13.00 "NOZĀRES VIDES PROJEKTI" PROJEKTA NR. 1-08/12/2022. "PĒTĪJUMS PAR MINIMĀLO PRASĪBU PĀRSKATĪŠANAS NEPIECIEŠAMĪBU ATTIECĪBĀ UZ ŠĶIROTO ATKRITUMU SAVĀKŠANAS LAUKUMU PĀRKLĀJUMU ATKARĪBĀ NO IEDZĪVOTĀJU SKAITA"

PĒTĪJUMS PAR MINIMĀLO PRASĪBU PĀRSKATĪŠANAS NEPIECIEŠAMĪBU ATTIECĪBĀ UZ ŠĶIROTO ATKRITUMU SAVĀKŠANAS LAUKUMU PĀRKLĀJUMU ATKARĪBĀ NO IEDZĪVOTĀJU SKAITA

SEMINĀRS PAR PRASĪBĀM ATKRITUMU DALĪTĀS SAVĀKŠANAS PAKALPOJUMA NODROŠINĀŠANAI UN ATKRITUMU POLIGONU FINANSIĀLĀS ILGTSPĒJAS IZVĒRTĒJUMA REZULTĀTIEM

SIA «GEO CONSULTANTS»

09/12/2022

Mērķis

- izstrādāt kritērijus, pēc kuriem būtu iespējams noteikt dalītas atkritumu savākšanas pakalpojuma pieejamību attiecībā uz dalīti savāktiem atkritumiem, it īpaši, attiecībā uz **atkritumiem, kuri satur papīru, metālu, stiklu vai plastmasu, bioloģiskajiem atkritumiem, sadzīvē radītajiem bīstamajiem atkritumiem un tekstila atkritumiem.**

Uzdevumi

- veikt esošās situācijas izpēti visās Latvijas pašvaldībās – valstspilsētās un novados
- apkopot informāciju par atkritumu dalītās savākšanas pieejamības iedzīvotājiem noteikšanu Lietuvā, Igaunijā un vēl divās citās ES dalībvalstīs
- izstrādāt kritērijus dalītas atkritumu savākšanas pakalpojuma pieejamības iedzīvotājiem novērtēšanai pašvaldību administratīvajās teritorijās un Latvijā kopumā
- veic atbilstoši darba uzdevumam izstrādāto kritēriju piemērošanu (izvērtē atkritumu dalītās savākšanas pieejamību) visās valstspilsētās un vienā novadā katrā atkritumu apsaimniekošanas reģionā, sniedz informāciju par izstrādāto kritēriju praktiskās piemērošanas rezultātiem katrā pašvaldībā

Saīsinājumi

- ❑ DV – dalītā vākšana
- ❑ ŠASL – šķiroto atkritumu savākšanas laukums
- ❑ SADSP – sadzīves atkritumu dalītās savākšanas punkts
- ❑ IDSP – individuālais dalītās vākšanas punkts
- ❑ MM – marķēti maisi
- ❑ SM – savākšanas maršruts (sezonāli)
- ❑ SpecK – atsevišķs specifiskai atkritumu plūsmai paredzēts kontainers
- ❑ OIV – otrreizējās izejvielas – vieglā frakcija (papīrs, plastmasa, metāls)
- ❑ OIS – otrreizējas izejvielas – smagā frakcija (stikls)
- ❑ BioA – bioloģiskie atkritumi
- ❑ TEK – tekstils
- ❑ SBA – sadzīves bīstamie atkritumi

Esošais normatīvais regulējums

Atbildība par DV organizēšanu (MKN 712, spēkā no 29.10.2021.)

- Pašvaldība sadarbībā ar atkritumu apsaimniekotājiem, kas izraudzīti saskaņā ar normatīvajiem aktiem par atkritumu apsaimniekošanu, organizē dalītu sadzīves atkritumu savākšanu savā administratīvajā teritorijā atbilstoši normatīvajiem aktiem par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām

Prasības SADSP ierīkošanai (OIV/OIS) MKN 328, spēkā no 16.06.2017.

- Valstspilsētas - uz katriem 700 iedzīvotājiem ierīkots vismaz viens SADSP
- Novadu pilsētas - uz katriem 550 iedzīvotājiem ierīkots vismaz viens SADSP
- Novadu lauku teritorijas - uz katriem 450 iedzīvotājiem ierīkots vismaz viens SADSP, vai viens SADSP katrā apdzīvotā vietā ar iedzīvotāju skaitu virs 200

Prasības ŠASL ierīkošanai MKN 328, spēkā no 16.06.2017.

- Valstspilsētas - vismaz viens ŠASL pilsētās ar iedz. sk. līdz 50 tūkst.; vismaz 2 ŠASL pilsētās ar iedz. sk. 50-100 tūkst, pilsētās ar iedz.sk. >100 tūkst. 2 ŠASL + 1 ŠASL uz katriem nākamajiem 100 tūkst. iedz. Ja pilsēta ir dalīta atkritumu apsaimniekošanas zonās ŠASL jāierīko katrā zonā
- Novadu pilsētas un lauku teritorijās – N/A

Esošā infrastruktūra (skiroviegli.lv dati)

- ❑ Kopējais ŠASL un SADSP skaits Latvijā
 - ❑ ŠASL – 83
 - ❑ SADSP – 3382

- ❑ Infrastruktūras izvietojums pašvaldībās – ŠASL
 - ❑ valstspilsētas – atbilst 8
 - ❑ valstspilsētas – neatbilst 2

- ❑ Infrastruktūras izvietojums pašvaldībās – SADSP
 - ❑ valstspilsētas – atbilst 5
 - ❑ valstspilsētas – neatbilst 5
 - ❑ novadu pilsētas – atbilst 20
 - ❑ novadu pilsētas – neatbilst 4
 - ❑ novadu lauku teritorijas – atbilst 21
 - ❑ novadu lauku teritorijas – neatbilst 14

Atkritumi skaitļos – DV plūsmas

Atkritumu veids	Īpatsvars NSA %	t/gadā (t.sk. faktiski DV)	Tilpumsvars t/m3	m3/gadā	m3/iedz./gadā
OIV	24%	304 757	0,1	3 047 566	1,62
OIS	9%	99 424	0,4	248 560	0,13
BioA	40%	197 218	0,35	563 481	0,30
TEK	5%	25 115	0,2	125 576	0,07
SBA	2%	7 396	0,3	24 652	0,01
KOPĀ		633 910		4 009 835	2,13

Teritorija	iedz. skaits tūkst.	t/iedz./gadā	DV kopā t/gadā	t.sk. OIV	t.sk. OIS	t.sk. BioA	t.sk. TEK	t.sk. SBA
Valstspilsētas	996,5	0,43	428 495	206 002	67 206	133 311	16 977	4 999
Pilsētu (blīvi apdzīvotas)	515,8	0,27	139 266	66 953	21 843	43 328	5 518	1 625
Lauku (reti apdzīvotas)	379,8	0,18	68 364	32 866	10 722	21 269	2 709	798

Dalītās vākšanas metožu novērtējums

Atkritumu veids	ŠASL	SADSP	IDSP	MM	SpecK	SM
OIV	+++	++	+++	++	-	-
OIS	+++	++	+++	++	-	-
BioA	+++	---	+++	--	---	---
TEK	+++	-	---	---	+++	+++
SBA	+++	---	---	---	+	+++

Vispārējie principi un pieņēmumi

- ❑ Dalītās vākšanas sistēmai, ciktāl tas nav pretrunā ar vides aizsardzības principiem un sistēmas ierobežota funkcionalitāte nerada tiešus draudus videi, ir jābūt ekonomiski un tehniski pamatotai
- ❑ Dalītās vākšanas infrastruktūru, pirmkārt, jāveido teritorijās, kurās tā sniegs vislielāko atdevi kvantitatīvos rādītājos
- ❑ ES līmeņa normatīvajos aktos attiecībā uz dalītās vākšanas sistēmu izveidi dažādām atkritumu plūsmām ir noteikt prasība par sistēmas izveidi, bet nav detalizēta sistēmas specifikācija. Kā liecina citvalstu pieredzes analīze, tad precīzu kritēriju definēšana dalītās vākšanas pakalpojumu nodrošinājumam ir maz izplatīta
- ❑ Attīstot dalītās vākšanas sistēmu, jāņem vērā, ka tās izveides pamatmērķis ir normatīvajos aktos noteikto sadzīves atkritumu pārstrādes mērķrādītāju sasniegšanai nepieciešama instrumenta izveide
- ❑ Attīstot dalītās vākšanas infrastruktūru dažādām materiālu plūsmām, jātiecas uz principu: infrastruktūru / konteinerus nodot konkrētu klientu lietošanā, mazāk orientējoties uz publiski pieejamiem infrastruktūras elementiem
- ❑ Vērtējot sadzīves atkritumu dalītās vākšanas pakalpojumu pieejamību un plānojot infrastruktūras / pakalpojumu nodrošinājumu, rekomendējams ievērot principu, kad «neērtību izmaksas», kas saistītas ar atbrīvošanos no atkritumiem videi draudzīgā veidā, nepārsniedz neērtības, kas bija saistītas ar preču iegādi
- ❑ Kritērijiem, kas tiek izmantoti dalītās vākšanas pakalpojumu pieejamības atkritumu radītājiem novērtējumam, jābūt vienkāršoti aprēķināmiem, izmantojot publiski pieejamus informācijas resursus

Ierobežojumi

- ❑ precīzu un vienlaikus universālu dalītās vākšanas sistēmas novērtējuma veikšanai izmantojamu kritēriju Latvijai kopumā izstrādes iespējas ir ierobežotas dēļ nevienmērīgā apdzīvotības blīvuma
- ❑ labākajā scenārijā dažādu dalītās vākšanas pakalpojumu sniegšanas pienākums būtu balstāms uz konkrētajā teritorijā / vietā radīto faktisko atkritumu apjomu, šāda pieeja ļautu izstrādāt vairumam gadījumu piemērojamus kritērijus, tomēr šādas pieejas izmantošana ir saistīta ar atkritumu apsaimniekošanas komersantu datu apstrādi un ir nepieciešama komersantu iesaiste
- ❑ nosakot prasības noteiktas atkritumu plūsmas dalītās savākšanas sistēmas izveidei jāizvērtē gan pienākuma uzlikšana pakalpojuma sniedzējam nodrošināt pakalpojumu, gan atkritumu radītāja pienākums iesaistīties dalītās vākšanas sistēmā
- ❑ nosakot prasības dalītās vākšanas sistēmai jāņem vērā, ka tādu atkritumu plūsmu, kuru uzglabāšanas laiks konteinerā ir ierobežots, būtiski ņemt vērā maksimālā pieļaujamā izvešanas biežuma un radītā atkritumu apjoma attiecību
- ❑ tādu atkritumu plūsmu, kuru savākšana tiek veikta par atsevišķu samaksu, nevis jekļauta sadzīves atkritumu apsaimniekošanas maksā, ir veicama tikai izmantojot IDSP vai ŠASL
- ❑ nosakot prasības konteineru izvietojumam (īpaši attiecībā uz publiski pieejamo infrastruktūru) jāņem vērā, ka konteineru izvietojumam piemērotu vietu pieejamība ir ierobežota, teritoriju īpašnieki / apsaimniekotāji nelabprāt izvēlas izvietot publiskai lietošanai paredzētos konteinerus privātās teritorijās

Sadzīves atkritumu dalītās savākšanas punkti

- ❑ Savācamās atkritumu plūsmas
 - ❑ otrreizējās izejvielas – vieglā frakcija
 - ❑ otrreizējās izejvielas – stikls (smagā frakcija)
- ❑ Ģeogrāfiskais + iedzīvotāju skaita kritērijs
 - ❑ saglabājams līdzšinējais regulējums
- ❑ Piezīmes
 - ❑ Izmantojama tikai tādu atkritumu plūsmu, kas tiek izvestas bez maksas savākšanai
 - ❑ sistēma galvenokārt uzturama teritorijās ar zemu apdzīvotības blīvumu un nelielu radīto atkritumu apjomu
 - ❑ tā kā šobrīd plaši attīstās individuālo dalītās savākšanas punktu izveide būtu apsverama iespēja samazināt publiski pieejamo punktu skaitu teritorijās, kur noteiktam klientu skaitam ir izveidoti individuālie punkti
 - ❑ jāņem vērā, ka šīs sistēmas uzturēšana ir saistīta ar problēmām, ko rada faktiski «bezsaimnieka» infrastruktūra – nav atbildīgās personas, kas kontrolētu konteinerā izmesto atkritumu atbilstību un veiktu uzkopšanu

Šķirotu atkritumu savākšanas laukumi

- ❑ Savācamās atkritumu plūsmas
 - ❑ visas plūsmas saskaņā ar spēkā esošo regulējumu, kuru pieņemšana laukumā noteikta kā obligāta
 - ❑ rekomendējams kā obligātu prasību noteikt liela izmēra atkritumu un mājāsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu pieņemšanu
- ❑ Ģeogrāfiskais + iedzīvotāju skaita kritērijs
 - ❑ Valstspilsētas – saglabājams līdzšinējais regulējums
 - ❑ Novadi – vismaz viens laukums katrā administratīvajā iedalījuma vienībā, kurai ir pilsētas statuss
- ❑ Piezīmes
 - ❑ sistēma ir kritiski svarīga teritorijās ar zemu apdzīvotības blīvumu, kur SADSP pielietošana nav ekonomiski pamatota, kā arī tādu atkritumu plūsmu, kas rodas neregulāri un nelielos apjomos savākšanai

Individuālie dalītās savākšanas punkti

- ❑ Savācamās atkritumu plūsmas
 - ❑ otrreizējās izejvielas – vieglā frakcija
 - ❑ otrreizējās izejvielas – stikls (smagā frakcija)
 - ❑ bioloģiskie atkritumi
- ❑ Ģeogrāfiskais + radītā atkritumu apjoma kritērijs
 - ❑ obligāta pakalpojuma nodrošināšana valstspilsētās un novadu pilsētās, šo pilsētu aglomerācijās, kur atsevišķā adresē / konteineru laukumā:
 - ❑ Divu nedēļu laikā radītais BioA daudzums nav mazāks par 120l
 - ❑ Divu mēnešu laikā radītais otrreizējo izejvielu vieglās frakcijas vai stikla daudzums nav mazāks par 240l
 - ❑ Piezīmes
 - ❑ Izmantojama tādu atkritumu plūsmu, kas tiek izvestas par samaksu, gan bez maksas savākšanai
 - ❑ sistēmas izveide kritiski svarīga BioA dalītās vākšanas nodrošināšanai
 - ❑ atkritumu ražotājiem jānosaka obligāta prasība iesaistīties BioA dalītās vākšanas sistēmā izņemot gadījumus, kad mājsaimniecība veic mājkompostēšanu, kas reģistrēta attiecīgā reģistrā
 - ❑ var izskatīt iespēju limitēt prasību par sistēmas izveidi attālākos reģionos, ieviešot papildus kritēriju par maksimālo attālumu līdz tuvākajai sagatavošanas pārstrādei, pārstrādes iekārtai

Atsevišķs specifiskai atkritumu plūsmai paredzēts konteiners

- ❑ Savācamās atkritumu plūsmas
 - ❑ Tekstils
 - ❑ Sadzīves bīstamie atkritumi
- ❑ Ģeogrāfiskais kritērijs
 - ❑ Sadzīves bīstamo atkritumu un tekstila atkritumu konteineru uzstādīšana obligāta visos šķirotu atkritumu savākšanas laukumos
- ❑ Piezīmes
 - ❑ papildus izskatāma iespēja kā obligāto prasību noteikt konteineru izvietojumu pie atbilstošo preču tirdzniecības vietām
 - ❑ tekstila atkritumu dalītās vākšanas konteineru izvietojuma blīvums ir atkarīgs no prasības organizēt tekstila atkritumu pieņemšanu, tekstila izstrādājumu tirdzniecības vietās
 - ❑ tekstila atkritumu dalītās savākšanas sistēmā būtu nepieciešams ietvert arī labdarības organizāciju izvietotos apģērbu savākšanas konteinerus un pieņemšanas punktus.

Paldies par uzmanību!

SIA “Geo Consultants”

Adrese: Olīvu iela 9, Rīga, LV-1004, Latvija

Tālr.: +371 6 7627 504

E-pasts: gc@geoconsultants.lv

Web: www.geoconsultants.lv